

almadrava valenciana, l' (PESC)

Oliver Narbona (1982:111) reporta un document conservat a l'Arxiu del Regne de València on veiem l'inici d'una nova manera de pescar la tonyina: En l'ARV (*Lletres y privilegis*, año 1576 a 79, Lib. 1190, antes vol. 47, cols 276 r. a 278 v°) se conserva un documento titulado Privilegi Real fahendi en favor del Magnifich Hierony Salvador menor sobre la peysca de les tonyines en les mars del prt Regne *En el documento no se usa nunca la palabra almadraba, apareciendo constantemente las expresiones nuevo artificio y artificio o ingenio. No obstante está claro en el privilegio que se trata de un arte para pescar atunes y que es arte fijo incluye novedades técnicas que hace que se le considere un arte hasta aquí no usado en los mares de dicho Reyno.*

Devia ser l'almadrava que es deixa calada tota la temporada, perquè fins aquell moment potser foren arts en els quals el cóp es duia cada dia a terra com ocorre a la llissera. Ben aviat la comarca de la Marina es va mostrar com el lloc ideal per a l'enginy sicilià, tant per la configuració de la costa com per l'existència d'uns mariners que, almenys, des dels segles XIV-XV ja capturaven la tonyina. Podem situar la pesquera amb tonaires al segle XIV, perquè el primer document que en fa referència és una prohibició de pescar-hi de 1403, per tant, en aquest any ja s'hi pescava i ja s'hi havia prohibit (Llorca Ibi 2000:72-73).

És així com arribà el nou artificio que es coneixeria a les costes valencianes com *almadrava*, a partir de finals de segle XVI. Oliver Narbona (1982:116) constata a l'esmentat *Memorial* que la primera almadrava es va calar l'any 1579 al port de Moraira: *anssi por ser mal platicos el Ray Siciliano / y marineros en estas costas y por hun pescado belmarino que huvo y / por no sacar ningun bonitol de los quales huvo alli muchos, no se / Bolvio a piscar en dicho lugar por no ser siguro de moros.*

A l'any següent, 1580, *Benidorme* ja tenia la seua almadrava com recull Oliver Narbona (1982:117): *El siguiente año 1580, siempre según Gámir, se puso en "Benidorme", se capturaron bastantes peces, aunque ningun bonito "por que aún no sabían pescarlos los sicilianos.*

Tanmateix l'any 1581 els turcs captivaren els

almadravers a Benidorm i l'any 1582 es calava l'art a la punta del Cocó (o de l'Alcocó) de la Vila Joiosa. L'expansió continuava i a finals del segle XVI, principis del XVII, es constata la presència d'almadraves a Altea en un document adreçat a Felip II reportat per Orts i Pastor (1995:33-34).

A partir d'aquesta època, l'almadrava apareixerà de manera intermitent fins que, al capdavant, arrelà de forma definitiva. A partir de les almadraves fixes, l'enginy dels almadravers i la protecció que la Corona, sobretot de Felip II, féu que aquest art tingués una ràpida evolució. Les almadraves més importants del regne de València al segle XVIII eren les de Dénia i Benidorm com fa constar Castelló (1783:70) en parlar de la pesca: *también se coge crecido número de atunes particularmente en las almadrabas de Denia y Benidorme.*

Pel que fa a l'evolució de l'almadrava, Guillén Tato (1973:116-117) diu que les almadraves més antigues eren les anomenades vista, espècie de xàrcia solta que s'introduïa en la mar com si fos un bolig gegant. Aquesta es devia conèixer amb el nom de *tonnayre* - *tonaire* - i degué usar-se fins al segle XVIII.

Al segle XVIII, la casa de Medina-Sidònia tenia almadravers de Benidorm. Aquests almadravers aprofitaren que les Corts de Cadis van abolir els privilegis al segle XIX per fer-se'n amb la propietat. Aleshores la titularitat dels arts va passar als gremis i confraries de pescadors com explica Guillén Tato (1973:117): *Ja pel 1785 el duc de Medina Sidònia contractà un Josep Ortuño, de Benidorm per a calar una de les seues (almadraves); i aviat començaren a aparéixer als papers de l'Arxiu de Marina com a capitans o concessionaris cognoms com Orts, Llorca, Pérez, Lledó, Bayona, Such, Zaragoza i Barceló, benidormins purs, pertot arreu de la costa andalusa de la Mediterrània Quan les corts de Cadis aboliren els privilegis, les almadraves andaluses passaren als gremis i a les confraries de pescadors que tots els anys les subhastaven; llavors començà la verdadera hegemonia almadravera de la gent de Benidorm pertot arreu.*

Almadravers

Paral·lel al tonaire de vista estava el de *monteleva*, que ja era un art fix amb àncores, pedrals i suros, però amb un cóp que cada dia es transportava a terra, així com feia la llissera. Seguidament va aparéixer la de *pap* o *buche* que podem suposar que

és el nou artifici introduït al regne de València al segle XVI. I, al remat, apareixerà l'almadrava de *bordonal* -sistema ideat pels benidormers- que té com a innovació el departament anomenat *bordonal*, on poden quedar copats els peixos fins que convinga traure'ls. Segons Pérez Zaragoza (1987:4) amb *butxe* només han funcionat les almadraves de Barbate, Conil, Sancti-Petri i Isla Cristina. I amb *bordonal* funciona l'actual almadrava de Barbate (Cadis) regida, com hem dit adés, pel benidormer Vicent Zaragoza.

L'altra gran fita en la història almadravera és la creació del Consorcio Nacional Almadrabeto l'any 1928, que agrupava les principals almadraves de l'Estat. Segons Llorca Baus (1988:105) van arribar a ser tres mil els empleats d'aquest consorci en la millor època. Però als anys 50 les darreres almadraves valencianes: Calp, la Vila joiosa i Tabarca van ser abolides. L'any 1971 va desaparéixer aquest Consorci Nacional Almadrabeto. Així acaba una història de quatre-cents anys.

Diccionari de Benidorm